

**THE CONTRIBUTION OF TRANSLATION
THEORIES AND SIMULTENOUS TRANSLATION
LABORATORY TO THE IMPROVEMENT OF THE
TRANSLATION SKILLS OF THE STUDENTS
HAVING THE SIMULTENOUS TRANSLATION
TRAINING¹**

**Simultane Çeviri Eğitimi Alan Öğrencilerin Çeviri Becerilerinin
Geliştirilmesinde Çevri Kuramlarının ve Simultane Çeviri
Laboratuvarının Katkısı**

Sueda ÖZBENT², Sevinç ARI³, Sine DEMİRKIVİRAN⁴, Gülhanım ÜNSAL⁵

Aytül DURMAZ HUT⁶, Ayşegül ANGI⁷ & Işın SAYARI⁸

Abstract

This study on simultaneous interpreting involves the sample group of the students having participated the courses of simultaneous interpreting given at Marmara University, Departments of Translation and Interpreting. After having a long preparatory training, the students were initially provided with the theoretical, methodical, and technical data during these relevant courses. The students' interpreting skills were observed through the exercises and practices carried out in the well-equipped booths conforming with those of the sector. The translation techniques and strategies, the most significant factors of the interpreting process, were evaluated in accordance with the previously specified criteria. The effects of the most commonly used methods in this field on the study and its results were also explained. The research findings obviously show that the two-year training of the theory, method, and practical strategies of simultaneous interpreting and particularly the courses based on the real market conditions contributed highly to the students' professional development. In the light of these data, it was observed that the students, having been provided with the theoretical and methodological knowledge as well as their practices in the Simultaneous Interpreting Laboratories, made significant progress. Getting the interpreting training through theoretical, methodological,

¹ Marmara Üniversitesi Bapko Biriminin desteğiyle yapılan proje çalışması bağlamında üretilmiş bir makaledir.

² Doç. Dr., Marmara Üniversitesi, e-posta: sozbent@marmara.edu.tr

³ Yrd. Doç. Dr., Marmara Üniversitesi, e-posta: sevinc.kabukcik@marmara.edu.tr

⁴ Arş. Gör., Marmara Üniversitesi, e-posta: sdemirkiviran@marmara.edu.tr

⁵ Doç. Dr., Marmara Üniversitesi, e-posta: gulhanimunsal@gmail.com

⁶ Arş. Gör., Marmara Üniversitesi, e-posta: aytul.durmaz@marmara.edu.tr

⁷ Yrd. Doç. Dr., Marmara Üniversitesi, e-posta: aangi@marmara.edu.tr

⁸ Yrd. Doç. Dr., Marmara Üniversitesi, e-posta: isinsayari@marmara.edu.tr

and technical studies in the laboratories, the students acquire the relevant competences essential for the interpreting profession. It can be clearly seen that the efficient use of the Simultaneous Interpreting Laboratories is essential to train the future interpreters for the sector. From the theoretical and practical perspectives, the theoretical aspects of interpreting are proven to be very important for the practices as well as the transfer of the theories and methods of interpreting in the training process. Our study reveals that providing the theoretical and practical studies necessary for interpreting are efficiently conducted in the translation and interpreting departments, they may meet the expectations of the sector.

Key Words: *Interpreting, simultaneous interpreting, translation theory.*

Özet

Simultane çeviri üzerine yapılan bu çalışmada Marmara Üniversitesi Mütercim Tercümanlık Bölümlerinde Simultane çeviri dersi alan öğrenciler denek olarak kullanılmıştır. Uzun soluklu bir ön hazırlık eğitimi sürecinden sonra gerçekleştirilen çalışmada, öncelikli olarak kuramsal, yöntemsel ve teknik veriler sözlü çeviriye yönelik olan derslerde öğrenciye aktarılmıştır. Sözlü çeviri piyasasına uygun donanımlı kabin ekipmanlarının kullanımıyla yapılan alıştırma ve uygulamaların neticesinde, öğrencilerin simultane çeviri becerilerinin somut durumu gözlemlenmiş ve sözlü çeviri sürecinin en önemli etkenleri olan çevirmenin çeviri teknikleri ve çeviri stratejileri belirlenen değerlendirme ölçütleri kapsamında değerlendirilmiştir. Bu alanda en çok kullanılan metotların çalışma ve sonuçlar üzerindeki etkileri de açıklanmıştır. Yapılan araştırma sonucunda Mütercim Tercümanlık bölümlerinde Simultane çeviri eğitimi alan öğrencilerin iki yıl boyunca almış oldukları kuram bilgisi, yöntem ve uygulama stratejileri eğitiminin ve en önemlisi gerçek piyasa koşullarına uygun yürütülen derslerin mesleki gelişimlerine ne tür bir katkı sağladığı açıkça görülmüştür. Tüm bu veriler ışığında çeviri eğitiminde kuramsal ve yöntemsel bilgilerin öğrencilere aktarılması ve bu bilgilerin Simultane Çeviri Laboratuvarında uygulanmasıyla öğrencilerde çok önemli gelişmelerin kaydedildiği gözlemlenmiştir. Sözlü çeviri eğitiminde kuramsal, yöntemsel ve teknik çalışmalarla laboratuvar ortamında eğitilen öğrenciler, sözlü çevirmen adayı için öngörülen edinçleri amacına uygun olarak geliştirmektedirler. Simultane Çeviri Laboratuvarının etkin kullanımının çeviri piyasasında gereksinim duyulan sözlü çevirmen adaylarının yetişmesini sağlayacağı açıkça görülmektedir. Kuram ve pratik açısından, sözlü çeviri ile ilgili kuramsal bilgilerin uygulama için ne denli önemli olduğu ve sözlü çevirmen yetiştirmede sözlü çeviri kuram ve yöntemlerinin aktarılmasının önemini ortaya çıkarmıştır. Çalışmamız sözlü çeviri edinci için gerekli olan kuramsal ve uygulamalı çalışmaların yeterli düzeyde yapıldığında çeviri bölümlerinin piyasanın beklentilerini karşılamada yeterli hale gelebileceklerini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Sözlü çeviri, simultane çeviri, çeviri kuramı.*

Giriş

Araştırmada, derslerde de üzerinde durulduğu gibi, öğrenci profili, çeviri süreci ve ortaya çıkan ürün arasındaki bağlantılar dikkate alınmış ve araştırmanın uygulandığı durum, öğrenci edinci ve uygulama anındaki şartlar zaman baskısı, konu bilgisi vb. göz önünde bulundurulmuştur.

Simultane çevirinin yaygın olarak bilinen tanımı; konuşmacının konuşmaya başladığı ve sözlü çevirmenin/tercümanın ilk anlam bütünlüğünü elde ettiği anda, çevirinin başlamasıyla gerçekleşen bir süreç olduğudur. Bu yaygın olarak bilinen ve en basit şekilde ifade edilen tanımdan yola çıkarak sözlü çevirmenin bu süreci gerçekleştirebilmesi için bir dizi edinç ve beceriye sahip olması gerektiği kanaati oluşmaktadır. Çünkü sözlü çevirmenler sanıldığı gibi sadece o anda duyduğunu aktarmamaktadır, Snell-Hornby v.d. (1998: 302) belirttikleri gibi “simultane çeviri, çevirmenin bir papağan gibi kelimeleri duyup aktardığı bir süreç değil, kaynak dilde yapılan konuşmanın anlamını anlayarak algıladığı ve erek dile aktardığı bir süreçtir”. Bu ifadeden yola çıkarak, simultane çeviri sürecinin gerçekleşmesi ve oluşan hataların hangi edinç eksikliğinden kaynaklandığı tespit edilebilmesi için gerekli olan edinçlerin ve becerilerin ortaya konması gerekmektedir.

Sözlü Çevirmenlerin Edinçleri

Sözlü çevirmenin sahip olması gereken edinçler üzerine yazılmış bir dizi farklı literatür bulunmaktadır, hepsinin genel olarak tespit ettiği becerileri beş başlık altında görebilmekteyiz, bunlar (Doğan, 2003: 81-82):

1. Düşünme ve Bellek Becerileri
2. Dinleme ve Duyduğunu Anlama Becerileri
3. Konuşma Becerileri
4. Duyuşsal Beceriler
5. Devinsel Beceriler

Sözlü çeviri eğitimi alan öğrencilerin bu becerilere sahip olması veya eğitim süreci boyunca geliştirmesi beklenir. Bu temel becerilerin yanı sıra eğitim sürecinde öğrenciye kazandırılması gereken bir dizi farklı edinçlerde bulunmaktadır. Doğan (2003: 84-86) bu edinçleri şu şekilde sıralamıştır:

- Genel Kültür.
- Dil ve Kültür Bilinci
- Bellek
- Mesleki Kuram Bilgisi ve Uygulama
- Teknik Bilgi
- Mesleki Etik Kuralları Bilgisi
- Sosyal Davranışlar
- Duyuşsal Özellikler

Bu verilerle bağlantılı olarak Kutz'da (2002: 184) sözlü çeviri edincinin dil bilmenin yanı sıra anadil ve yabancı dil edinci, iletişimsel edinç, kültürlerarası edinç ve aynı şekilde konu bilgisi ve çeviri edincini de kapsaması gerektiğini vurgulamıştır.

Sözlü Çeviri Sürecine Hazırlanma

Bu bilgiler ışığında simultane çevirinin, yani genel olarak sözlü çevirinin, görülen kısmından çok daha fazla bir hazırlık sürecine ihtiyaç duyduğunu söylemek gerekir. Bunun önemini ortaya koyabilmek için öncelikle Toury'nin normları ve Hönig'in makro stratejisi üzerinde durulması gerekir.

Sözlü çevirmenin başarılı bir sözlü çeviri süreci gerçekleştirebilmesini sağlayan en önemli koşul, Toury'nin de normlarında (1995) belirttiği gibi, yeterli bir hazırlık sürecinin yapılmış olmasıdır. "Toury'nin normları yalnızca çeviri sürecinin başlangıç öncesini değil; çevirinin sosyal ve kültürel boyutunu, çeviri dışında var olan sosyal yapı ve politikaları, çevirinin güç ilişkilerini de içine alarak, çevirmenin tüm yetişme, eğitim ve hayata bakış açısından başlayıp çeviri somut olarak gerçekleştirmesine kadar varan uzun bir çeviri oluşum sürecini içerir. Normlar aynı zamanda toplumsal normların çeviri sürecini etkilemesi anlamına gelmektedir. Toplumsal normlar, çevirinin belirleyicisi olarak, çevirmene etki eden ve çeviri sürecini çevirinin fiziksel ve psikolojik bağlamının ötesinde etkileyen, tüm öğrenilmiş ve deneyimlenmiş bilgilerdir" (Arı, 2014: 61). Toury'nin vurguladığı "süreç öncesi normlar" (1995: 58) çeviri eğitiminin ilk 2 yılında çeşitli dersler aracılığıyla öğrencilere aktarılmaktadır.

Anlama ve aktarma sürecinin önemini vurgulayan bir diğer kuramsal bakış açısını ise H. G. Hönig'in Makro stratejisi (1993, 1997) oluşturmaktadır. Hönig, çeviri sürecinin her aşamasının makro stratejiler tarafından yönlendirildiğini ifade etmektedir. Bu nedenle, çevirmenin başarısı makro stratejisiyle doğru orantılıdır. Çevirmen çevireceği konu ile ilgili makro stratejisini (önbilgilerini) ne kadar iyi geliştirirse, çeviri sürecini de o kadar başarılı

yürütecektir. Sözlü çeviri sürecinde anlamayı yapılandıran en önemli etken çevirmenin sözlü edilen makro stratejileri geliştirmesindeki başarısıdır, makro stratejiler sözlü çeviri sürecindeki anlama aşamasına yön verirler.

Sözlü Çeviri Süreci

Toury'nin çeviri süreci normları ve Hönig'in mikro stratejiler olarak ifade ettiği süreçler ise sözlü çevirinin gerçekleşmesini ifade eder. Çeviri sürecinde çevirmenin verdiği kararlar ve uyguladığı teknikler, sözlü çeviri sürecinin belirleyicileridirler. Çevirmenin dil edinci, çeviri tekniği, çeviri stratejileri sözlü çeviri sürecinin en önemli etkenleridirler.

Sözlü çevirmenin sahip olması gereken dilsel, kuramsal, yöntemsel, teknik ve deneyimsel edinçleri en üst seviyede olmalıdır (Kabukcik, 2009: 51). Ele aldığımız bu edinçlerden sonra sözlü çevirinin başlangıcından sonuçlanmasına kadar olan sözlü çeviri süreci üzerinde yapılan araştırmalara değinilmesi gerekmektedir. Farklı birçok çeviribilimci, özellikle sözlü çeviri üzerine derin araştırmalar yapmış olan bilim insanı, sözlü çeviri sürecini farklı aşamalara ayırmıştır ve bunları sözlü çeviri modelleri olarak adlandırmıştır. Bu modellerin asıl amacı sözlü çeviri sürecinde nelerin cereyan ettiğini ortaya çıkarmak ve oluşan hataların sebeplerini tespit etmek olmuştur.

Kalina sözlü çeviriye yönelik geliştirdiği modelde (1998), sözlü çeviri sürecini anlama ve aktarma olarak iki aşamaya bölmüştür. Sözlü çevirinin ilk aşamasını anlama olarak ele almış ve bu süreçte sözlü çevirmenin duyduğu metin üzerinden kendi dünya bilgisi, uzmanlık alan bilgisi vb. temelinde zihninde bir metin dünyası inşa ettiğini belirtmiştir. Bu süreç sözlü çevirmenin anlama sürecinin bir parçası olarak ele alınmış ve kendi zihninde inşa ettiği kaynak metne dayanarak erek metni inşa ettiği vurgulanmıştır. Kabukcik (2009) Kalina'nın bu modelinden yola çıkarak sözlü çevirmenin kaynak metni duymasıyla birlikte daha önceden geliştirdiği anlama stratejilerine dayanarak çözümlemeler yaparak metni anlamlarına ayırttığını ve son olarak da erek metni üretmeye başladığını belirtmiştir.

Kalina sözlü çevirmenin duyduğu metni anladığı anda anlama işlemlerini durdurduğunu ve metni üretmeye başladığını vurgular (1998: 108). Yapılan bu açıklamalardan görüldüğü gibi sözlü çevirinin ilk aşaması olan anlama gerçekleşmeden sözlü çevirinin ikinci aşaması olan aktarma aşamasına geçilememektedir. Burada özellikle vurgulanması gereken konu, anlamının nasıl gerçekleştiğidir. Yukarıda belirtilen aşamalar başarılı bir şekilde işletildiğinde anlamada karşılaşılabilecek sorunların en aza inmesi beklenmektedir. Çünkü sözlü çevirmen, bu araştırmada Mütercim Tercümanlık öğrencileri, sözlü çeviri sürecine gerekli olan tüm ön hazırlıkları yaparak, yani süreç öncesi normları ve makro stratejilerini geliştirmiş olarak sözlü çeviri eylemini gerçekleştirmektedirler ve bu durum da anlama olarak tanımlanan birinci aşamanın gerçekleşmesini sağlamaktadır.

Kalina'nın (1998: 111) belirttiği gibi "sözlü çevirmen yoğun olarak kısa süreli hafızasını kullanmakta ve sürekli olarak uzun süreli hafızasındaki kayıtlı bilgileri ile etkileşim halinde olmasıyla sözlü çeviri sürecini gerçekleştirebilmektedir". Bunu aktarma sürecine uyarladığımızda sözlü çevirmenin belleğindeki, önceden edindiği, bilgilerden yola çıkarak belirli stratejilerin yardımıyla gerçekleştirebileceği açıkça ortadadır. Kalina (1988: 112) burada öngörme ve mantıksal çıkarım stratejilerinden bahsetmektedir.

Kalina'nın geliştirdiği bu modelde sözlü çevirmen için oluşabilecek tek tehlike anlama ve aktarma süreçlerindeki zamansal aralığın iyi ayarlanmamasıdır. Anlama ve aktarma

işlemleri çok minimal bir zaman farkıyla gerçekleştiğinden sözlü çevirmen bu tehlikenin üstesinden ancak stratejilerini geliştirerek ve yeterli derecede alıştırmaya yaparak gelebilmektedir.

Daniel Gile ise sözlü çeviri sürecini kendi modelinde üçe ayırmıştır ve bu modeli “effort”, yani çaba modeli olarak adlandırmıştır. Bu modelin ilk aşamasını dinleme, çözümleme çabası, ikinci aşamasını üretim çabası ve üçüncü aşamasını ise bellek çabası oluşturmaktadır (Gile, 1985: 44). Bu modele göre sözlü çeviri sürecinde ortaya çıkan hatalar yeterlilik sorunlarına dayanmaktadır. Sözlü çevirmen bireysel eksikliklerinden dolayı toplam kapasitesini doğru ayarlayamayarak, diğer bir deyişle bir aşamaya ayırması gereken kapasiteden fazlasını kullandığında, diğer bir çabaya yetersiz kalmaktadır. Yani dinleme, çözümleme çabasına aşırı yüklendiğinde diğer iki çabaya gerekli olan kapasite yetersiz kalmaktadır. Sözlü çevirmen tarafından yorumlama etkinliğine sarf edilen bu üç çabanın toplamıdır: (ET = P + E + M). Çaba modeli, yoğun söylem, birleşik özel isimler, öncelemenin ve doğru bir dilbilgisinin önemi, ilgili dillere göre eşzamanlılığın görece zorlukları gibi pek çok güçlüğe de açıklama getiriyor (Gile, 1985: 46).

Rütten (2007: 33) Gile’in modelindeki çabaların bilişsel psikoloji verileriyle örtüştüğünü ve bu modelden hareketle kaynak metni alımlama, erek metni üretme ve bellek kullanımının normalden daha az kapasite gerektirdiğini belirtmiştir. Buradan hareketle sözlü çevirmenin her bir çaba için ayrı ayrı çalışıp geliştirmesi gerektiğini ve bu çabalar arasında otomatikleşmesi için daha fazla alıştırmaya yapması gerektiği görülmektedir. Sözlü çevirmenin gerekli olan çabaları geliştirmesi ve otomatikleştirmesi sayesinde sözlü çeviri süreci başarıyla gerçekleşmiş olacaktır.

Burada sözlü çeviri sürecinin başarısını etkileyecek bazı yöntem ve tekniklerden söz etmek gerekmektedir. Sözlü çeviri sürecinin başarısını etkilemeye yönelik yöntem ve teknikler, aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (Atik, 2011: 17-23):

Yöntemler:

- dönüşümlü düşünme: çevirmenin gerek yazılı gerekse sözlü ortamlarda kendi çeviri tarzını, uygulamasını ve çevirmenlik mesleğiyle ilgili inançlarını değerlendirmesini içerir.
- alan bağımlılık ve alan bağımsızlık: bağımlılık durumu çevirmenin konuşmacıyla olan ilişkisini zinde kılarken, alan bağımsızlık edinci çevirmenin çeviri esnasında beyne aktarılan cümleleri sözcükler ve söz öbekleri bağlamında çözümlenmesini ve onları hızlı bir biçimde anlamlandırmasını sağlar.
- bağlama: bellekteki metinler ya da söz öbekleri arasında bağlantı kurma yöntemidir. Buna irtibatlandırma, ilişki kurma ya da alakalandırma da denmektedir.

Teknikler:

Belleğin güçlendirilmesine yönelik olarak nitelenen teknikler (Atik, 2011: 55-56) :

- öğrenilen konular arasında benzerlik kurma: farklı metinlerin terminolojisine ve içeriğine alışkanlık kazanma yöntemidir.
- çalışma sürecini parçalara bölme: çevirmenin ileriye ya da geriye ket vurmasına, unutmaya çalışma süresini günlere, haftalara ve aylara bölmeye ve bu süreç içinde belirleyeceği yöntemleri doğru ve hatasız pratik etme becerisine sahip olduktan sonra bir sonraki aşamaya geçmesi olarak tanımlanabilir.

- dinleme ve tekrar etme: bilgileri uzun süreli belleğe atmanın en iyi yöntemi dinleme ve tekrar etmedir. Çevirmenin metni dinledikten sonra sesli olarak tekrar etmesi, bir önceki sözcük ya da sözcük öbeği ile daha sonra gelecekler arasında bağlantıyı kurmasında, yaptığı hatayı görmesinde, kendine yönelik sorular geliştirmesinde oldukça fayda sağlayacaktır.

- hataları ayırma: bu teknikte çevirmen zamana karşı yarışacaktır. Dinlediği metnin bütünlüğünden yola çıkarak not alma ya da bellekte tutma becerilerini geliştirirken hata yapma risklerini en aza indireyecektir.

Uygulama Ölçütleri ve Yöntem

Bu çalışmada, özgün donanımlı ortamlarda, gerçek çeviri bağlamı olan metinler ve son dönemlerde geliştirilmiş yeni çalışma yöntemleriyle yapılan çalışmaların Almanca/Fransızca/İngilizce Mütercim Tercümanlık bölümü öğrencilerinin simultane çeviri konusundaki başarılarına ne ölçüde etkide bulunduğu araştırılmıştır.

Marmara Üniversitesi Mütercim- Tercümanlık Bölümlerinde 2012-2013 Güz Döneminden bu yana Simultane Çeviri Laboratuvarı oluşturulmuş ve derslerin bu laboratuvarında, simultane çevirinin, piyasa koşullarında yapıldığı tarzda yürütülmesi sağlanmıştır. Almanca/Fransızca/İngilizce – Mütercim Tercümanlık bölümlerinde aynı dönemde, *Konferans Çevirisi* dersi de seçmeli ders olarak yer almaya başlamıştır.

Yapılan çalışmanın geniş kapsamlı olması nedeniyle Almanca Mütercim Tercümanlık Bölümünde uygulanan yöntem örnek olarak ele alınacaktır. Ancak sonuç bölümünde tüm bölümlerin verileri değerlendirilecektir. Çalışmaya, 2013-2014 Güz Dönemi başlangıcında, 3. Sınıf *Sözlü Çeviri Teknikleri I* dersinde yapılan bir anketle başlanmıştır. Bu ankette 26 öğrenciden sadece 2 öğrenci, çalışırsa simultane çeviri yapabileceğini ve simultane çeviri dersini seçmek istediğini, 20 öğrenci ise kesinlikle yapamayacağını belirtmiş, 8 öğrenci ise kararsız kalmıştır. Devam eden süre içinde aşağıda anlatılacak çalışmalar yapılmış, belirlenen sonuçlara varılmıştır.

Metodoloji

Almanca Mütercim Tercümanlık bölümünün 3. Sınıfında “Sözlü Çeviri Teknikleri” dersi iki dönem olarak verilmektedir. 4. Sınıfta da iki dönem seçmeli ders olarak “Konferans Çevirisi” dersi yer almaktadır.

Araştırma 3. Sınıfta iki dönem “Sözlü Çeviri Teknikleri”, 4. Sınıfta bir dönem “Konferans çevirisi” dersi alan öğrencilerin derse düzenli katılan (%80 devamlı) 12 tanesi üzerinde yapılmıştır. Daha önceki yıllardaki seçimler dikkate alınarak en az 12 öğrencinin “Konferans Çevirisi” dersini seçeceği öngörülmüştür.

Bu sayı tüm sınıfın yaklaşık %45’ni oluşturmaktadır. Toplam öğrenci 26 kişidir. Öğrenciler bu araştırma konusunda ayrıntılı olarak bilgilendirilmiş, onayları alınmıştır.

3. Sınıfın Bahar Dönemi ve 4. Sınıfın Güz döneminin final sınavları simultane çevirinin tüm özgün donanım ve ortamının sağlandığı gerçek koşullarda, öğrenciler tek tek sınava alınarak yapılmıştır. Bağlı sistem değil, 100’lü sistemde alınan ham notlar değerlendirilmeye alınmıştır.

Yapılan Çalışmalar

Her üç Mütercim Tercümanlık bölümünde yapılan çalışmalar benzer nitelikte olup, örnek teşkil etmesi bakımından bir bölümün çalışmalarına ayrıntılı olarak değinilecektir. Almanca Mütercim Tercümanlık bölümünde yapılan çalışmada öncelikle öğrencilerin simultane çeviri ekipmanlarını tanımaları sağlanmış, her birine bu ekipmanları nasıl kullanacağı uygulamalı olarak anlatılmış ve kendi başlarına denetlenmiştir.

Çalışmalara içinde çeviri ögesi olmayan ısınma alıştırmalarıyla başlanmıştır. Öğrencilerden bu alıştırmaları her iki dilde de, yani hem kaynak dilde, hem de erek dilde yapmaları istenmiştir. Bunların başında “gölgeleme” alıştırmaları yer almıştır. Öğrenci yanındaki arkadaşının söylediği cümleyi 1-2 saniye geriden başlayarak aynı dilde tekrar etmiş, 3-4 kelimelik cümleciklerle başlayıp sonra 2-3 veya daha fazla cümlelik küçük paragraflara kadar uzatmıştır. Aynı alıştırmalar sayılarla da tekrarlanmıştır. Önce bir cümle, sonra kısa bir paragrafın aynı dilde başka sözcüklerle anlatılması uygulaması, ardıl çeviri çalışmalarına dahil olsa da simültane çalışmaları için de yararı görülmüştür. “Multi tasking” alıştırmaları olarak adlandırılan çeşitli çalışmalar, ısınma alıştırmaları içinde önemli bir yer tutmuştur.

Daha sonra iletiyi *dinleme*, *anlama* ve *tahmin etmeye* yönelik çalışmalara geçilmiştir. *Mesafe*, *soyutlama* ve *tahmin* alıştırmaları iki ay gibi bir zamana yayılmıştır. Sözlü çeviride en çok kullanılan “çeviri işlemleri” tek tek ele alınmış, bu doğrultudaki uygulamalara da geniş yer verilmiştir. Terimce çalışmaları, çeviride araştırma yöntemleri ve bilişim teknolojilerinin sunduğu olanaklar bazında üst bir bakış açısından verilmeye çalışılmıştır. Sınavlarda kullanılacak ölçme ve değerlendirme skalası öğrencilerle önceden paylaşılmıştır.

Sınavlar

Söz konusu sınavlar, fakülte bünyesinde bulunan “Simültane Çeviri Laboratuvarında” gerçekleştirilmiştir. Öğrenciler sınıf listesi esas alınarak simultane salonuna girmişlerdir. 3. sınıfın Bahar Dönemi ve 4. sınıfın Güz Döneminin sınavları değerlendirmeye alınmıştır. Öğrencilere verilen kaynak metinler, gündemi takip eden, gerek açık oturumlar, gerekse canlı yayından kaydedilmiş tartışma programları, gerekse bir belgesel niteliğinde, gerçek bir çeviri ortamını yansıtan metinler olmuştur. Söz konusu sınavlarda her öğrenci en az 3 (üç), en çok 5 (beş) dakika çeviri yapmıştır. Yapılan tüm çeviriler kayda alınmıştır. Çeviri sonrasında hemen her öğrenciyle sınavın değerlendirmesi yapılmıştır. Son olarak, daha önce öğrencilerle de paylaşılmış olan değerlendirme ölçütleri kapsamında her bir öğrenci değerlendirilmiştir.

Sayısal Sonuçlar

Araştırmaya Katılan Almanca Mütercim Tercümanlık Öğrencilerinin Başarı Tablosu

İsim Soyadı	1.sınav	2.sınav	Fark
Lisans Öğrencisi			
E.T	98	95	-3
M.F	95	95	0
S.Ö	90	100	+10

95

Simultane Çeviri Eğitimi Alan Öğrencilerin Çeviri Becerilerinin Geliştirilmesinde Çevri Kuramlarının ve Simultane Çeviri Laboratuvarının Katkısı

F.D	85	75	-10
B.Ü	80	90	+10
S.İ	80	90	+10
B.O	75	85	+10
G.U			
F.G	75	80	+5
B.D			
Z.E	60	65	+5
G.Ç			
	55	65	+10
	45	60	+15
	40	50	+10
Aritmetik ortalama	73,2	79,2	+%6

Araştırmaya Katılan Fransızca Mütercim Tercümanlık Bölümü Öğrencilerinin Başarı Tablosu

İsim Soyadı	1.Sınav	2.Sınav	FARK
Lisans Öğrencisi			
A.D			
İ.P	60	45	-15
T.K			
İ.T	70	85	+15
M.T			
G.K	65	75	+10
İ.B.A			
N.G.K	60	75	+15
S.G			
M.Y	65	65	0
	65	75	+10
	50	55	+5
	65	72	+7
	75	80	+5
	72	85	+13

Aritmetik ortalama	64,7	71,2	+%6,5
--------------------	------	------	-------

Araştırmaya Katılan İngilizce Mütercim Tercümanlık Bölümü Öğrencilerinin Başarı Tablosu

İsim Soyadı	1.Sınav	2.Sınav	Fark
Lisans Öğrencisi			
H.B.E.	80	90	+10
M.E.	70	80	+10
G.B.	65	80	+15
N.A.	65	75	+10
B.Y.	60	70	+10
M.E.	60	70	+10
Z.A.S.	60	65	+5
M.A.			
H.G.	55	65	+10
F.Ü.	45	60	+15
	10	10	0
Aritmetik ortalama	57	66,5	%9,5

Değerlendirme

Almanca/Fransızca/İngilizce Mütercim Tercümanlık bölümlerinde yürütülen çalışmalar sonucunda elde edilen verilerden her üç bölümde de başarı oranlarının metinler zorlaşmasına rağmen, net bir artış gösterdiği gözlemlenmiştir. Almanca Mütercim Tercümanlık bölümünde % 6, Fransızca Mütercim Tercümanlık bölümünde % 6,5, İngilizce Mütercim Tercümanlık bölümünde % 9,5 oranında başarı artışı gözlemlenmiştir.

Değerlendirme ölçütleri üzerinden yapılan değerlendirme açısından her üç Anabilim Dalında en çok artış gözlemlenen ölçütler dikkate alındığında:

- **Simultane çeviride iletişimle ilgili dil edinci dışındaki beceriler ile ilgili kriterler altında;** “Düzgün Aksan Kullanma”, “Öksürme, ağız şapırdatma, derin iç çekme gibi durumlardan kaçınma”, “Sonradan hatırlamayı dışa vuran “ haa! “ türünden ünlemler çıkarmaktan kaçınma”, “Vurguları yerinde kullanma”, “Kaynak dil kullanımından kaçınma”;
- **Simultane çeviride işlevsel düzeyde anlamı karşılama performansı ile ilgili kriterler altında;** “Cümleleri tamamlama”, “Mesajı ve bilgileri doğru aktarma”;
- **Simultane çeviride çeviri stratejisi oluşturma ve çeviri işlemlerini kullanabilme ile ilgili kriterler altında;** “Bilinçli çeviri stratejisi kullanma”, “Cümle ve paragraf bölme işlemini kullanma” kriterlerinde sayılarla ispatlanabilir gelişmeler kaydedilmiştir.

Yapılan araştırmanın sonuçlarından yola çıkarak, her üç mütercim Tercümanlık Bölümünde eğitim gören öğrencilerin iyi bir gelişme kaydettiği söylenebilir, benzer şekilde çeviri stratejilerini bilinçli bir şekilde kullanmalarında ciddi bir yükseliş gözlemlenmiştir.

Sonuç

Yapılan araştırma sonucunda Mütercim Tercümanlık bölümünde Simultane çeviri eğitimi alan öğrencilerin iki yıl boyunca almış oldukları kuram bilgisi, yöntem ve uygulama stratejileri eğitiminin ve en önemlisi gerçek piyasa koşullarına uygun yürütülen derslerin mesleki gelişimlerine ne tür bir katkı sağladığı açıkça görülmüştür. Her üç bölümde yapılan iki ayrı sınav değerlendirildiğinde, ilk sınavda teknik, strateji, tecrübe ve kişisel beceri eksikliğinden kaynaklanan sorunların, 6 ay sonra yapılan ikinci sınavda çoğunlukla giderildiği, araştırmaya katılan toplam 32 öğrenci arasından sadece 3 adayda bir gerileme ve olumlu yönde hiçbir gelişme kaydedemeyen sadece bir öğrenci olduğu gözlemlenmiştir.

Pratik hayattaki iş koşullarına uygun olarak tüm öğrenciler süreç öncesi normları ve makro stratejilerini derslerde geliştirmiş olarak sınavlara girmişlerdir. Uygulanan ilk sınav ve ikinci sınavın verileri değerlendirildiğinde, öğrencilerin sözlü çevirinin ilk aşaması olarak adlandırılan “anlama” ve ikinci aşama olan “aktarma” süreçlerini doğru yönetebilme becerilerini geliştirmiş oldukları ve bu sayede çeviri sürecinde karşılaştıkları sorunların en aza indirildiği görülmüştür. Simultane çeviri sırasında öğrencilerin karşılaşılabilecekleri en büyük sorun olan zaman ayarlama konusu ise, öğrencilerle yapılan yoğun alıştırma dersleriyle giderilmeye çalışılmıştır, böylece öğrenciler stratejilerini geliştirerek belirli bir çeviri hızına ulaşmışlardır.

Tüm bu veriler ışığında çeviri eğitiminde kuramsal ve yöntemsel bilgilerin öğrencilere aktarılması ve bu bilgilerin Simultane Çeviri Laboratuvarında uygulanmasıyla öğrencilerde çok önemli gelişmelerin kaydedildiği gözlemlenmiştir. Sözlü çeviri eğitiminde kuramsal, yöntemsel ve teknik çalışmalarla laboratuvar ortamında eğitilen öğrenciler, sözlü çevirmen adayları için öngörülen edinçleri amacına uygun olarak geliştirmektedirler. Simultane Çeviri Laboratuvarının etkin kullanımının çeviri piyasasında gereksinim duyulan sözlü çevirmen adaylarının yetişmesini sağlayacağı açıkça görülmektedir. Kuram ve pratik açısından, sözlü çeviri ile ilgili kuramsal bilgilerin uygulama için ne denli önemli olduğu ve sözlü çevirmen yetiştirmede sözlü çeviri kuram ve yöntemlerinin aktarılmasının önemini ortaya çıkarmıştır.

Tartışma

Sözlü çeviri sürecinin salt bir uygulama ve teknik süreç olarak anlaşılmasının eksikliği araştırmada açık bir şekilde ortaya çıkmıştır. Çevirmen adaylarının çeviri eğitimi boyunca bir metni anlama ve yorumlama süreçlerini öğrenmesinin uygulama için nedenli önemli olduğu görülmüştür. Çeviri eğitiminde bir metni anlama ve yorumlamaya dair kuram ve yöntem bilgilerinin sözlü çeviri süreci için önemini gözlemlemek mümkündür.

Türkiye'deki çeviri eğitiminde sözlü çevirmen adaylarına metin anlama ve yorumlama konusunda eksik bilgilerin verilmesi ve uygulama derslerinin eksikliği çeviri alanının önemli bir sorunudur. Çeviri bölümleri piyasaya uygun çevirmen yetiştirmede eksik kalmakta ve sözlü çeviri edincinin gerektirdiği nitelikleri kazandırmada yeterli olamamaktadırlar. Çeviri eğitiminin piyasa için yeterli olma niteliklerini geliştirmeden ve çeviri eğitimini kaliteli ve donanımlı hale getirmeden çeviri bölümlerinin çoğalması çeviri alanında önemli sıkıntılara yol açmaktadır. Çeviri bölümlerinin benzer kalitede çevirmen yetiştirememeleri eğitim alanını sıkıntıya sokmakta ve piyasanın beklentilerine karşılık verememektedir. Bugün Türkiye'de birkaç üniversitenin dışında ya nitelikli ve donanımlı eğitimin verilmemesi ya da laboratuvar ortamının sağlıklı kullanılamaması ve genelde de sözlü çeviri laboratuvarlarının olmaması nedeniyle beklenen başarı yakalanamamaktadır. Bunun bir nedeni de sözlü çeviriye hazırlayacak öğretim elemanlarının nitelik ve nicelik olarak yetersizliğidir. Çalışmamız sözlü çeviri edinci için gerekli olan kuramsal ve uygulamalı çalışmaların yeterli düzeyde yapıldığında çeviri bölümlerinin piyasanın beklentilerini karşılamada yeterli hale gelebileceklerini ortaya koymaktadır.

Kaynakça

- Arı, S. (2014). *Çeviri sosyolojisi*. İstanbul: Aylak Adam Yayınları.
- Atik, G. (2011). *Sözlü çeviri yöntem ve teknikleri*. Ankara: Sinemis Yayınları.
- Doğan, A. (2003). *Sözlü çeviri çalışmaları ve uygulamaları*, Ankara: Hacettepe Doktorlar Yayınevi.
- Gile, D. (1985). « Le modèle d'efforts et l'équilibre d'interprétation en interprétation simultanée » Meta: journal de traducteurs , vol. 30, n° 1, S. 44-48.
- Hönig, H. G. (1997). *Konstruktives Übersetzen* (2. Baskı). Tübingen: Stauffenburg Verlag.
- Kabukçık, S. (2009). *Sözlü çeviri sürecinde çevirmenin yaşadığı anlama ve aktarma süreçleri üzerine kuramsal ve yöntemsel bir araştırma*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kalina, Sylvia (1998). *Strategische Prozesse beim Dolmetschen-Theoretische Grundlagen, empirische Fallstudien, didaktische Konsequenzen*, Tübingen: Narr Verlag.
- Kutz, V. (2002). "Dolmetschkompetenz und ihre Vermutung", [Derl.] Best, Joanna ve Sylvia Kalina, *Übersetzen und Dolmetschen – Eine Orientierungshilfe*, Tübingen: Francke Verlag, s. 184-195.
- Rütten, A. (2007). *Informations- und Wissensmanagement im Konferenzdolmetschen*, Frankfurt am Main: Peter Lang Verlag.
- Snell-Hornby, Mary, H. G. Hönig, P. Kussmaul, P. Schmitt (1998). *Handbuch Translation*, Tübingen: Stauffenburg Handbücher.
- Toury, G. (1995). *Descriptive translation studies – and beyond*. Amsterdam/Philadelphia: Benjamins Translation Library.